

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра філософії та суспільно-політичних наук.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ УКРАЇНИ»

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
спеціальність	052 «Політологія»
назва освітньої програми	Політологія
статус	вибіркова

Краматорськ
ДДМА

Тематика семінарських занять з навчальної дисципліни «Історія філософії України» для підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, для спеціальності 052 «Політологія», освітня програма «Політологія».

Розробник:

_____ О. П. Кваша, канд. політ. наук, доцент.

Погоджено з групою забезпечення освітньої програми:

Керівник групи забезпечення:

_____ О. П. Кваша, канд. політ. наук

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії та соціально-політичних наук, протокол №   від   202

В. о. завідувача кафедри:

_____ Є. В. Болотіна, канд. філос. наук, доцент

Тематика і завдання до семінарських занять з дисципліни

«Історія філософії України»

Тема 1. Філософська думка Київської Русі

План

1. Соціокультурні передумови виникнення та розвитку філософської думки Київської Русі.
2. Роль християнства у становленні філософської думки Київської Русі.
3. Онтологічні та натурфілософські уявлення діячів культури Київської Русі.
4. Уявлення про людину та її сутність. Сенс людського буття.
5. Погляди митрополита Іларіона на історію.
6. Гносеологічна проблематика у пам'ятках Київської Русі.

Дискусійні питання

1. Чому міфологічні уявлення давніх слов'ян про граничні підстави людського буття вчені відносять до передісторії філософії, а погляд на ці самі питання у пам'ятках культури Київської Русі аналізується у контексті власне історії філософії?
2. З якого часу слід починати відлік історії української філософії і чому?
3. Спадщину діячів культури Київської Русі як перший етап історії філософії свого народу вивчають історики української, білоруської та російської філософії. Чи мають всі вони достатні для цього підстави?
4. У чому полягає відмінність філософського світорозуміння київських книжників від поглядів філософів Візантії, Давньої Болгарії, середньовічної Західної Європи?

Теми доповідей та рефератів:

1. Формування релігійного світогляду українців дохристиянської доби.
2. Філософські засади української міфології.
3. Філософські ідеї в культурі Київської Русі.
4. Образ святості в культурі Київської Русі.
5. Історичні джерела формування філософської культури Київської Русі.
6. Київські книжники та їх роль у формуванні філософської думки.
7. Проблема людини у філософській думці Київської Русі.
8. Ідеал мудрості в києворуській культурі.

Література : 1, 4, 6, 8, 9, 10, 14, 15

Тема 2. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України (кінець XV – початок XVII ст.)

План

1. Зародження, поширення й розвиток гуманістичної культури в Україні (Ю. Дрогобич, С. Оріховський, К. Сакович).
2. Гуманістично-реформаційні тенденції в діяльності Острозького культурно-освітнього центру.
3. Ідеї неоплатонізму, «Ареопагітики» та ісихазм в українській культурі.
4. Діяльність Івана Вишенського.
5. Філософія у братських школах.

Дискусійні питання

1. Чи мають рацію вчені, які вважають, що поширення у вітчизняній культурі поглядів представників ісихазму засвідчує наявність в ній передренесансних ідей?
2. Яке значення для історії української філософії має творчість тих українців, діяльність яких проходила за межами України (в Італії, Польщі тощо)?

Теми доповідей та рефератів:

1. Становлення раннього гуманізму в Україні (XV – перша пол. XVI ст.).
2. Гуманістичні ідеї П. Русина і Лукаша з Нового Міста.
3. Ідеї громадянського гуманізму в творчості Ст. Оріховського -Роксолана.
4. Реформаційні вчення в Україні.
5. Ідеї гуманізму і реформації в братських школах.
6. Розвиток реформаційних і гуманістичних ідей в Острозькому культурно-просвітницькому центрі.
7. Проблема людини, віри, церкви, моралі у творчості І. Вишенського.
8. Відродження, гуманізм та Реформація як історичні феномени.

Література : 1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 14

Тема 3. Філософія в Києво-Могилянській академії XVII – XVIII ст.

План

1. Організація і діяльність академії. П. Могила. Від теології до натурфілософії.
2. Світ і людина в курсах філософії (І. Гізель, Т. Прокопович, С. Яворський і ін.).
3. Проблеми суспільства, держави і церкви.
4. Теорія пізнання і логіка.

Дискусійні питання

1. Що дає підставу розглядати погляди професорів Києво-Могилянської академії як виплід культури українського бароко ?

2. Як ви вважаєте, курси з філософії, читані у Києво-Могилянській академії, створювались на зразок філософських курсів західноєвропейських університетів чи були результатом оригінальної творчості ?

Теми доповідей та рефератів:

1. Уявлення про філософію та теорію пізнання у працях вчених Києво-Могилянської академії.
2. Проблеми натурфілософії у філософських курсах вчених Києво-Могилянської академії.
3. Етико-моральна проблематика у творчості вчених – професорів Києво-Могилянської академії.
4. Петро Могила як реформатор філософської освіти в Києві.
5. Проблема матерії у філософських курсах професорів Києво-Могилянської академії.
- 6 Соціально-політичні погляди Києво-могилянців.

Література : 1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14

Тема 4. Філософія Григорія Сковороди

План

1. Етапи життєвого і творчого шляху Г. Сковороди.
2. Г.С. Сковорода про дві натури та їх зв'язок.
- 3 Вчення про світ і місце у ньому людини.
4. Концепція «сродної праці» і «нерівної рівності».
5. Філософія моралі мислителя.
6. Суспільно-політичні погляди філософа.

Дискусійні питання

1. У літературі, присвяченій Г. Сковороді, його називали «харківським Діогеном», «українським Сократом», «селянським просвітником», «містиком», «пантеїстом», «непоследовним матеріалістом», які з цих визначень відповідають сутності філософії Г. Сковороди, а які — ні?
2. Чи мав рацію М. Шлемкевич, протиставляючи Сократа і Г. Сковороду?
3. Чим завдячує Г. Сковорода Києво-Могилянській академії?
4. Що спільного і в чому відмінність поглядів Г. Сковороди та його вчителів - професорів Києво-Могилянської академії?

Теми доповідей та рефератів:

- 1.Уявлення про філософію та теорію пізнання у працях вчених Києво-Могилянської академії.
2. Концепція самопізнання Г. Сковороди.
3. Проблема щастя і сенсу життя в творчості Г. Сковороди.
4. Роль серця в етиці Г. Сковороди.
5. Платонізм та стоїцизм як засади творчості Григорія Сковороди.

6. Проблема людини у творчості Григорія Сковороди.
7. Проблема нерівної рівності у творчості Григорія Сковороди.

Література : 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15.

Тема 5. Філософія українського просвітництва і романтизму

План

1. Ідеї Просвітництва в Києво-Могилянській академії.
2. Просвітницькі ідеї в українській літературі (І.П. Котляревський, П. Гулак-Артемівський та ін.).
3. Просвітницька діяльність «Зібрання» (Г.В. Козицький, Я.С. Ковельський, О.В. Духнович, С.Ю. Десницький і ін.).
4. М. Гоголь та його місце в історії філософської культури України.
5. Зміст романтизму громадівців (О.О. Потебня, М.П. Драгоманов).
6. Й. Шад - представник німецької просвітницької філософії та його роль в історії філософії України.

Дискусійні питання

1. Як ви вважаєте, чи є підстави залучати до історії української філософії спадщину німецького філософа Й. Шада ?
2. Яке значення для розвитку української філософії мав здійснений П. Лодієм переклад підручника Х. Баумейстера?
3. якою мірою М. Гоголь дотичний до історії української культури і чи має значення творчість М. Гоголя для розвитку української філософської думки?

Теми доповідей та рефератів:

1. Особливості філософії українського романтизму.
2. Соціально-філософські погляди кирило-мефодіївців.
3. Зміст «Хутірної філософії» П. Куліша.
4. Характеристика політичної філософії М. Драгоманова.
5. Основні риси Просвітництва в Україні.
6. Ідеї Романтизму в творчості Тараса Шевченка.
7. Парафілософська література як відображення романтичного світогляду українського народу.

Література : 1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14.

Тема 6. Академічна філософія в Україні XIX- поч. XX ст.

План

1. Загальна характеристика академічної філософії на Україні (XIX - поч. XXст.).
2. Німецький ідеалізм в Україні (С. Гогоцький, Й. Г. Міхневич, О.Н. Новицький, П. Д Лодій, К. П. Зеленецький).
3. Позитивізм В. В. Лесевича, панпсихізм О. О. Козлова.
4. Філософські погляди П. Д. Юркевича.
5. Історіософська концепція М.П.Драгоманова.
6. Філософія І. Франка: людина, суспільство, наука, прогрес.
7. Філософський зміст «трагічного світогляду» Лесі Українки.

Дискусійні питання

1. Визначте предмет філософії та її специфіку українськими філософами академічного напрямку.
2. Порівняйте гносеологічні погляди І. Канта та С. Гогоцького, Г. Міхневича.
3. Наведіть приклади критики так званого вульгарного матеріалізму та позитивізму в творах філософів академічного напрямку.
4. Порівняйте погляди Г. Сковороди та П. Юркевича щодо «серця». Чому, на вашу думку П. Юркевич є продовжувачем традицій українського кордоцентризму?
5. Схарактеризуйте специфіку поглядів М. Драгоманова щодо вирішення національного питання на Україні.
6. Схарактеризуйте власне філософські погляди І. Франка та Л. Українки.

Теми доповідей та рефератів:

1. Німецький ідеалізм у гносеологічних пошуках українських філософів.
2. Розвиток філософського мислення в Київському університеті.
3. Соціально-філософські погляди І. Франка, його натуралістично-позитивістська і соціалістична позиція.
4. Міфологічно-атеїстична ідея єдності людини і природи в творах Л. Українки.
5. Соціальна філософія Михайла Драгоманова.
6. Філософсько-соціальні витоки історіософії М. Грушевського.
7. Соціально-політичні та філософські погляди В. Вернадського.

Література : 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14.

Тема 7 Філософська думка в Україні ХХ ст.

План

1. Філософські ідеї в творчості Б. О. Кістяківського, М.С .Грушевського, В.К. Винниченка.
2. Філософські ідеї в творчості В.І. Вернадського, Д.І. Чижевського, В.К. Липинського.
3. Філософія національного радикалізму Дмитра Донцова.
4. Компартизація філософії. Творчість і доктринерство.
5. Філософська думка в Україні у роки «відлиги» і «перебудови».
6. Філософія представників української діаспори.

Дискусійні питання

1. Якою, з точки зору Д. Донцова, повинна бути національна еліта, або правляча каста?
2. Які суперечності існували в поглядах Д. Донцова? Наскільки, з Вашої точки зору, був виправданим його «недемократизм»?
3. Порівняйте націоналізм Д. Донцова та М. Міхновського. Чому, на Вашу думку, розрізнялися їхні погляди? Які ідеї є гідними втілення у життя сьогодні?
4. Аналізуючи творчий доробок М. Грушевського, з'ясуйте основні ідеї його концепції історії українського народу.
5. У чому полягають основні тези філософської теорії «конкордизму» В. Винниченка? Чи згодні Ви з цими тезами?
6. У чому вбачав Д. Чижевський специфіку української філософії? Чи згодні Ви з його поглядами?
7. Схарактеризуйте погляди В. Липинського щодо української держави. Чому ідеалом української держави В. Липинський вважав монархічне правління? Чи погоджуйтесь Ви з ним?
8. У чому полягали особливості українського відродження 20-х років?

Теми доповідей та рефератів:

1. Ідеї монархізму в творчості В'ячеслава Липинського.
2. Культурницький націоналізм Володимира Винниченка.
3. Міфологія нації у творчості Д. Донцова.
4. Історіософія Михайло Грушевського.
5. Вчення В. Вернадського про ноосферу.
6. Микола Хвильовий: історіософська концепція розвитку культури.

Література : 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14.

Література

1. Білодід Ю. М. Філософія. Український світоглядний акцент : навч. посібник. К. : Кондор, 2006. 356 с.
2. Верба Г. М. Ключ до християнської філософії Григорія Сковороди ("Сковорода і Біблія". Путівник) : монографія/ Г.М. Верба; ДВНЗ " Переяслав-Хмельницький держ. педагогічний ун-т ім. Григорія Сковороди". Центр сквородинознавства. - Т.: Астон, 2007. 655с
3. Вандишев В.М. Феномен української філософії: пошук ідей: Монографія. Суми: Вид-во СумДУ, 2009. - 144 с.
4. Горський В. С. Історія української філософії : підручник / В. С. Горський, К. В. Кислюк. К. : Либідь, 2004. 488 с.
5. Горбач Н. Я. Специфіка української філософії / Н. Я. Горбач. Л. : Каменяр, 2006. 215 с.
6. Дубінін В. В. Розвиток філософської думки в Україні : навч. посібник. – Краматорськ : ДДМА, 2006. 208 с.
7. Кралуєк П. М. Історія філософії України : підручник. – К. : КНТ, 2015. – 652 с.
8. Історія філософії України : навч. посіб. / Кралуєк П. М. ; Нац. ун-т «Остроз. акад.». - Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Остроз. акад.», 2013. 650 с.
9. Історія української філософії : підручник / С. В. Бондар, Г. В. Вдовиченко, Н. Ю. Кривда, В. Д. Литвинов. – К. : Академвидав, 2008. – 624 с.
10. Історія української філософії: хрестоматія / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка; упоряд. М. В. Кашуба. Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. 356 с.
11. Історія української філософії: Підручник / М. Ю. Русин, І. В. Огородник, С. В. Бондар та ін. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. : ВПЦ "Київський університет", 2008. 591 с.
12. Історія філософії в її зв'язку з освітою : підручник / Г. І. Волинка, В. І. Гусев, Н. Г. Мозгова, І. В. Огородник ; за ред. Г. І. Волинки. К. : Каравела, 2006. 480 с.
13. Релігійно-філософська думка в Києво-Могилянській академії: Європейський контекст. - К., 2002.
14. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9 т. – К., 2001.
15. Багалій Д.І. Український мандрівний філософ Г. Сковорода. – К., 1992.